

Euskara tekniko delata eta (2)

Azken aste honetan hitzaldi interesgarri bat entzutera bildu ginen. Gaia, «Marxismoa eta Hizkuntza»; hizlaria, Roman Garate. Hitzaldi honen laburpen bat egin nahi nuke, beste ideia batzuk ere sarturik, euskaldunontzat interesgarri izango delakoan.

Mintzaldian hiru puntu aztertzen ziren:

- ez dago ideiarik ez zientziarik, lengoaia* gaberik.
- ez dago kontzientziarik lengoaia gaberik.
- edozein lengoaia, talde baten adierazpen eta adierazpide da.

Eskema hau harturik, ideia hauk aztertuko ditugu.

Pertsonen kasuan, bi multzotan bana* genitzake lengoaiak. Batetik lengoaia mintzatua edo hizkuntza; bestetik, kulturaren beste lengoaiak: pintura, musika, eta abar. Geure analisia egiteko, hizkuntza aukeratuko dugu.

Edozein ideia geureganatzeko, geure hizkuntza erabiltzen dugu geure adimenean. Beharrezkoa zaiku hizkuntza, ideiak ordenatu nahi baditugu, gauzen ezagupena lortu gura badugu.

Goazen aurrera. Ideia bat adierazteko, hizkuntza bakoitzak bere tresnak erabiltzen ditu. Tresna hauk* haren egiturak* dira. Egiturek osatzen dute hizkuntza horren gorputza. Hau, inoiz itzulpen bat egin dugunok ondo baino hobeto dakigu. Texto bat itzultzean, ezin ditzakegu ideiak zehazki itzul, eta, gehienbat, antza edo analogia ematen diogu textoari. Zergatik datorkigu zailtasun hori? Hizkuntzen egituren desberdintasunaren kausaz, ideiak gorputz batetik beste gorputz desberdin batera pasa erazi behar ditugulako.

Baten batek alderdi negatiboa baino ez dioke* ikusiko, azaldu dudan zailtasunari; baina, horrela pentsatuko balu, oker egongo litzateke. Ene ustez, hementxe datza,* beste puntu batzuekin batera, hizkuntza desberdinen garrantzia.

Hizkuntza baten egiturek, ideiak ordenatzen eta krea-tzen laguntzen gaituzte. Egiturok, beren alderdi onak eta txarrak dituzte; baina, dudarik ez, egokitasun aparteko bat dute, bakoitzak bere arloan. Entzun dudanez, eskimalen hizkuntzan hogeit hamar elur mota bereizten dira. Zergatik? Beren egituretan, beren bizitzan, beharrezko dutelako bereiztasun hori. Hori dela eta, eskimalek, Herri bezala, egokitu egin dute hizkuntza beren pentsamolde eta bizitarako.

Gertaera honetatik, bi ondorio aterako ditugu.

a) Gauza berriak sortzeko, aurkikunde berriak egiteko, tresna beharrezkoa dugu hizkuntza. Aurkikundeak, ideia berriak, mundua ikusteko molde berriak eta abar, horretarako egokia den, hots,* egestura aproposak dituen hizkuntzaz lortzen* dira.

Esan dugunak ez du hizkuntza baten ez besteren alde jokatzeko, aurkituko dena inork ez dakike* eta. Horregatik, hizkuntza eta kultura guztiak dira baliagarri eta errespetagarriak.

b) Hizkuntza, Herri baten egintza da. Hizkuntzak ezin lezake pertsona bakar batengan irauten, Herri batengan baizik. Komunikaziorik ez badago, hizkuntzak ez du zentzurik. Hizkuntza, Herri baten komunikazioaren esistentziaren frogarik* ederrena da. Horregatik, hizkuntzak Herriaren pentsamoldea edo mentalitatea darama.*

Euskara tekniko delata eta, ez nuke aipatu gabe utzi nahi, ANAITASUNAKO azken aleetan Garaigortak azaldu dituen eritziak.

Bi puntutan zeharo ados* nator harekin:

- hitz teknikoaren bereganatze optikoan.
- egituren balioan (bereziki euskal egiturenean).

Grekotik hartzen ditugun hitzak, kultur hitzak direnez gero, ez ditugu hizkera arruntean* erabiltzen; eta horregatik ikasi behar izaten ditugu eskola eta liburuetan. Baina gaur egun, zientziaren adarrak hainbat direlarik, hizkuntza batez ezin ditugu adar guzti hauk landu; eta askotan, kontsultatzeko, beste hizkuntzetara jo behar dugu. Eta horregatik hitz hauk unibertsalak bihurtu behar direlakoan nago.

Bestalde, ideiak egituretan daude bereziki.* Eta, orain, euskal aditzaren forma subjektiboa (*dateke, dagoke, duke, dituzke*, eta abar) aipatu nahi dut. Fisika gaitan sartuta gaudenok bat gatzoke Garaigortaren eritzian. Fisika berriak egitura berriak behar ditu, izari* ttipien munduko gertaerak azaltzeko. Mendebaldeko* hizkuntzek erabili ukan dituzten aditz eta egitur moldeak, aldatu behar izan dira, gertaera hauen ezagupena ukan* ahal izateko. Garaigortak dioen bezala, euskarak dituen egiturak, Fisikari aplikaturik, Natura hobeki entelegatzeko* bidea lirateke.

J. R. ETXEBARRIA

daude, dagoz
ditzakegu, daikeguz
naude, gagoz

genitzake, geinkez
lezake, leike
zaiku, jaku, zaigu